

Ieder jaartal doet pijn

Performanceskunstenaar Marina Abramovic maakte theater van haar leven samen met regisseur Robert Wilson, muzikant Antony en acteur Willem Dafoe. „Het moeilijkste was mijn schaamte te overwinnen.”

Hester Carvalho

Marina Abramovic zit op een stoel. Naast haar staat zanger Antony. Iets verder weg, op een verhoging, staat acteur Willem Dafoe. Op sardonische toon leest hij voor.

2001 heel verliefd

2005 geluk, haar man is haar thuis

2006 moeder sterft, eindelijk

2008 hij verlaat haar, zegt dat hij alleen moet zijn

Marina Abramovic buigt steeds meer naar voren. Dan zingt Antony, gekleed in een zwarte harnasjurk, als een vrouwelijke ridder, een lied. Hoog, puur, troostend. Abramovic staat op en schrijdt over het toneel. Vanuit de coulissen verschijnt een bonte parade van figuren. Vrouwen zijn geschminkt als pierrots, mannen dragen poppenjurken. Helwitte vlakken en zwarte schaduwen wisselen elkaar af op het toneel. De kleding van de acteurs is diep paars, groen of geel. Lippen zijn bloedrood, oranje is de haardos van Dafoe.

Het theaterstuk *The Life and Death of Marina Abramovic* was al te zien in Teatro Real in Madrid en wordt volgende week uitgevoerd in Carré, Amsterdam, op het Holland Festival. De voorstelling is het resultaat van een titanenpact, gesloten tussen theaterregisseur Robert Wilson, performancekunstenaar Marina Abramovic, acteur Willem Dafoe en zanger Antony. Gedurende vijf jaar werkten zij gezamenlijk aan wat een drie uur durende theatrale biografie van Abramovic zou worden,

Willem Dafoe rijgt de jaartallen aan elkaar.

*1961 menstruatie. Dromen schilderen,
1962 eerste tentoonstelling
1963 moeder schrijft: lieve, je schilderijen hebben
mooie lijsten*

De voorstelling concentreert zich op het drama in Abramovic' leven. Dat van haar dood, bijvoorbeeld. In de eerste scène staan drie zwartgelakte doods-kisten op het toneel. Drie dobermannen lopen langs de kisten, snuffelend aan rode botten. Er klinkt geluid als van brekend glas. Met dit beeld verwijst Robert Wilson naar de toekomst: als Abramovic (1946) overlijdt, krijgt ze drie graven. In New York, Amsterdam en Belgrado: in de stad die haar succes bracht, in de stad waar ze bijna dertig jaar woonde en in vrijheid kon experimenteren, en in haar geboortestad. In welke kist haar lichaam ligt, blijft geheim.

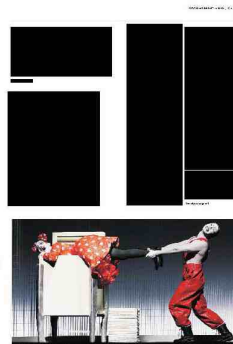
Hoofdpersoon in zowel haar leven als in het toneelstuk is Abramovic' moeder Danica, hier vertolkt door Marina zelf. Als Marina goede cijfers haalt, twijfelt moeder aan de kwaliteit van de leraar. Als moeder slaapt, ligt haar pistool naast zich. Als Marina in Belgrado naam maakt met spraakmakende performances, waar ze bijvoorbeeld met een mes in haar buik kerft, is ze iedere avond voor tieners thuis. Voorwaarde van haar moeder.

1964 wodka drinken, eerste kus

*1965 vader geeft haar pistool als verjaardagscadeau
1972 begint het eigen lichaam als materiaal te gebruiken*

Moeder slaat haar. Wegens bloedingen moet Abramovic worden opgenomen in het ziekenhuis. Het worden de gelukkigste maanden van haar jeugd, zonder geweld en met cadeautjes. Op het podium ligt Abramovic in een zwarte jurk in een gestileerd wit bed, de haren letterlijk te berge gerezen.

Robert Wilson creëerde een serie tableaux, met sociaal-realistische elementen – wuivende vlaggen, hamer en sikkels – en bizarre beelden. Mannen, gekleed als grote zwarte vogels, balanceren op hoge palen, vrouwen met blote

borsten hangen aan draden aan het plafond. Massascènes wisselen af met verstilde tafereelen. Het geheel wordt ondersteund door de bovenwereldse zang van Antony, een orkest en een Servisch vrouwenkoor.

Hij geeft veel ruimte aan de dramatische episoden van Abramovic' biografie, maar in zijn handen wordt het tragische esthetisch en het gruwelijke grappig. Zoals bij het verhaal over de neus. De jonge Abramovic is ontevreden over haar neus. Ze besluit haar gezicht met volle kracht tegen het ledikant te botsen, zodat een operatie noodzakelijk is. Bij de dokter wil ze een foto van Brigitte Bardot tevoorschijn halen, als voorbeeld voor de nieuw te construeren neus. In de slapstick-achtige scène wordt Marina gespeeld door een besnorde kleine man. Hij draait om zijn as tot hij duizelend tegen het bed aan botst. Niet de neus wordt geraakt maar het jukbeen.

Trauma

De ochtend na de uitvoering zit Marina Abramovic in de koffiekamer van het Teatro Real. Ze wrijft over haar ogen: „Ik huil elke ochtend als ik 's avonds het toneel op moet.” Ze fluistert voor zich uit: „Trauma, trauma...” Wat maakt de voorstelling moeilijk? „Het moment dat ik op een stoel zit en Antony staat naast me, met zijn hand op mijn schouder. Willem somt jaartallen op van de afgelopen tien jaar, met de bijbehorende gebeurtenis. Ieder jaartal treft me diep. Het zijn pijnlijke ervaringen en ze zijn vers. In mijn echtgenoot had ik de liefde van mijn leven gevonden. Hij verliet me voor een andere vrouw, kwam bij me terug en verliet me opnieuw, voor dezelfde vrouw. Dat was twee jaar geleden.”

Regelmatig vraagt ze iemand om een biografie over haar te maken. „De vorige versies, zoals van Charles Atlas en van Michael Laub, concentreerden zich op mijn werk, dit is de eerste die over mijn persoonlijke leven gaat. Ik heb Robert alle informatie over mijn leven gegeven, hij mocht ermee doen wat hij wilde. En daar houd ik me aan. Al valt het me zwaar, ik ben zijn instrument.”

Waarom? „In mijn eigen werk houd ik controle over alles. In de rest van mijn leven geef ik de controle graag uit handen. Om te zien waar het toe leidt.

„Als performer ben ik gewend om alles echt te doen: echt in mijn buik snijden, een echte slang omhelzen, mijn haar in brand steken. Nu moest ik instemmen met de kunstmatigheid van het theater. Het is maar hoe je ernaar kijkt, zegt Willem. Hij ervaart alles wat hij zegt als 'echt'. Ik begin het te begrijpen. Zo heeft Robert de essentie van mijn moeder geconcentreerd in kleine bewegingen, zoals vin-gerknippen en korte stapjes. Heel anders dan mijn moeder in werkelijkheid was, en toch vind ik dat het klopt.”

The Artist Is Present

Van 1976 tot 2001 woonde Marina Abramovic in Amsterdam, daarna verhuisde ze naar New York. Daar werd in 2010 in het MoMA een grote, goed bezochte overzichtstentoonstelling van haar performancekunst georganiseerd. Als nieuw werk presenteerde ze *The Artist Is Present*. Tijdens de drie maanden dat de expositie duurde, zat Abramovic de hele dag aan een tafel in het museum waarbij het publiek om de beurt tegenover haar mocht zitten. Abramovic dronk, at, praatte of bewoog niet. De performance kreeg ontroerde reacties van de bezoekers.

„Voor *The Artist Is Present* heb ik twaalf maanden getraind, alsof ik een ruimtevaart zou maken, met diëten, en concentratie van lichaam en geest. In mijn leven doe ik niets structureel, ik bereid me voor per project. Voor het theater moest ik ook wennen aan nieuwe aspecten. Zoals het feit dat ik voor aanvang van de voorstelling vier uur lang word opgemaakt. En dat ik nepwimpers draag, zó lang”, ze steekt een vinger op, „waardoor ik mijn ogen nauwelijks open kan houden.

„Het moeilijkste was om mijn schaamte te overwinnen. Die scènes over mijn ouders, over hun wapens, de ruzies, het geweld. Dat wilde ik eigenlijk niet laten zien, ik schaamde me. Ik schaam me ook voor mijn eenzaamheid, die hier tot materiaal is verwerkt.” Ze lacht gelaten. „Maar het werkt therapeutisch. Aan de historische feiten, zoals over mijn ouders, ben ik nu gewend. Het zijn de recente gebeurtenissen die nog altijd pijn doen.”

En wat vindt u tegenwoordig van uw neus? „Ik ben blij met mijn neus. Een Bardot-neusje zou me heel raar staan. Mijn moeder heeft een operatie verboden. Daar ben ik haar nog altijd dankbaar voor.”

Voorstelling: *The Life and Death of Marina Abramovic* 21/6 (generale repetitie), 22/6 t/m 24/6, Carré, Amsterdam. Film 'Marina Abramovic: The Artist is Present' over de totstandkoming van de gelijknamige performance, te zien vanaf 19/6 in Eye Institute, Amsterdam. Abramovic en makers Matthew Akers en Jeff Dupre zijn aanwezig bij de première op 19 juni. In De Ketelfactory in Schiedam is een tentoonstelling te zien n.a.v. de voorstelling, 'Leven en dood volgens Marina Abramovic', tot 15 juli. Inl. deketelfactory.nl

‘Ik huil elke ochtend als ik 's avonds het toneel op moet’

Ontdekkingen

Verborgen verflagen worden zichtbaar

REMBRANDTHUIS AMSTERDAM
t/m 1 juli 2012 rembrandthuis.nl

'The Life and Death of Marina Abramovic' Foto Lucie Jansch

'The Life and Death of Marina Abramovic' Foto Lucie Jansch